

(örnek olarak her iki eserin "imâmet" bölümleri karşılaştırılabilir) dikkatli bir mukayesesi, hem usul hem de muhteva bakımından bu iki eser arasındaki farkı açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Ebû Ya'lâ'nın *el-Ahkâmü's-sultâniyye*'si Muhammed Hâmid el-Fakki tarafından 866 (1462) tarihli bir yazma nüshası esas alınarak yayımlanmıştır (Kahire 1357/1938). Eserin daha sonraki baskılarına da esas teşkil eden bu neşirde, metinde geçen hadislerin önemli bir kısmının *tahrîc*'i, müellifin hal tercümesi ve ayrıntılı bir konu fihristi yer almaktadır. Ayrıca Mâverdî'nin eseri ile bu eser arasındaki bazı farklılıkların dipnotlarda gösterilmesi de bu neşrin önemli özelliklerindedir.

Ebû Ya'lâ'nın bu eseri üzerinde, Ezher Üniversitesi'nde Muhammed Abdülkâdir Ebû Fâris tarafından 1974 yılında hazırlanan doktora çalışması, *el-Kâdî Ebû Ya'lâ el-Ferrâ ve kitâbühü el-Ahkâmü's-sultâniyye* adıyla neşredilmiştir (Beyrut 1400/1980; 1403/1983).

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû Ya'lâ, *el-Ahkâmü's-sultâniyye* (nşr. Muhammed Hâmid el-Fakki), Kahire 1357/1938 — Beyrut 1403/1983; Muhammed Abdülkâdir Ebû Fâris, *el-Kâdî Ebû Ya'lâ el-Ferrâ ve kitâbühü el-Ahkâmü's-sultâniyye*, Beyrut 1403/1983; Donald P. Little, "A New Look at al-Ahkâm al-Sultâniyya", *The Muslim World*, LXIV/1, New York 1974, s. 1-15; H. Laoust, "Ibn al-Farrâ", *El²* (İng.), III, 765-766; a.mlf., "Hanâbila", *El²* (İng.), III, 159. MEHMET ERKAL

el-AHKÂMÜ'Ş-ŞER'İYYE Fİ'AHVÂLİ'Ş-ŞAHSİYYE

(الاحكام الشرعية في الاحوال الشخصية)

Muhammed Kadri Paşa'nın
(ö. 1888)

şahıs, aile ve miras hukukuna dair
Arapça eseri.

1869-1876 yılları arasında hazırlanan ve uygulamaya konan Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye, birtakım siyasî sebepler ve Fransa'nın tesiriyle, o zaman Osmanlı Devleti'ne bağlı bulunan Mısır'da uygulanmamıştır. Bunun yerine devrin Mısır Adliye Nâzırı M. Kadri Paşa tarafından "medenî kanun" olarak kabul edilmek üzere üç kitap kaleme alınmıştır ki bunlardan biri *el-Ahkâmü'ş-şer'îyye*'dir. Ancak bu kitap Mısır hidivi tarafından tasdik edilmemiş ve kanunlaşmamıştır. Bununla birlikte gerek Mısır'da gerekse Filistin gibi bazı Arap ülkelerinde uzun süre âdeta bir kanun gibi mahkemelerin müracaat ve bilgi kaynağı olmuştur. Eser iki bölüm ve beş "kitap" halinde 647 maddeden ibarettir. Birinci bölüm aile ve kısmen şahıs hukukuna, ikinci bölüm miras hukukuna dairdir. Eser hazırlanırken sadece Hanefî mezhebini görüşlerinden faydalanılmıştır.

el-Ahkâmü'ş-şer'îyye sade ve anlaşılır bir dille kaleme alınmıştır. Maddeler kısadır; ancak hükümlerde teferuata kaçıldığından ve âdeta her mese-

lenin hükmüne kanun metninde yer verilmek istendiğinden, bir aile kanununda bulunması gerekenden fazla madde ihtiva etmektedir. Eserin yazılışından yaklaşık otuz beş yıl sonra kabul edilen Hukûk-ı Âile Kararnâmesi sadece 157 maddedir.

Eser ilk defa 1298 yılında Bulak'ta basılmış, daha sonra da çeşitli baskıları yapılmıştır. Eserin Fransızca ve İtalyanca resmî tercüme olduğu gibi (her ikisi de İskenderiye'de 1875'te basılmıştır), Eug. Clavel tarafından yapılmış bir Fransızca tercümesi de (*Droit musulman* adlı eserinin ikinci cildine ek olarak) vardır. Kitabı ayrıca Wasey Sterry ve N. Abcarius *Code of Muhammadan Personal Law* (Londra 1914) ve A. F. M. Abdurrahman *Institutes of Mussalman Law* (Kalküta 1907) adlarıyla İngilizce'ye de çevirmişlerdir. Öte yandan Muhammed Zeyd el-İbyânî esere *Şerhu'l-Ahkâmü'ş-şer'îyye* adıyla üç ciltlik bir şerh hazırlamıştır (Kahire 1342).

BİBLİYOGRAFYA :

M. Kadri Paşa, *el-Ahkâmü'ş-şer'îyye fi'l-ahvâli'ş-şahsiyye*, Kahire 1318; Eug. Clavel, *Droit musulman*, Paris 1895, II, 261-424; Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 740; Subhî Mahmesânî, *el-Evzâ'u't-teşr'îyye fi'd-düvel'l-'Arabîyye*, Beyrut 1972, s. 237; Joseph Schacht, *İslâm Hukukuna Giriş* (trc. Mehmet Dağ—Abdulkadir Şener), Ankara 1977, s. 275; Robert Eisenman, *Islamic Law in Palestine and Israel*, Leiden 1978, s. 50, 87, 170. MEHMET AKİF AYDIN